

Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης

2020-2033

Οδηγός για τις πόλεις που θα υποβάλουν υποψηφιότητα

Εισαγωγή

Ο οδηγός αυτός εξηγεί τη διαδικασία και τα κριτήρια για τον θεσμό των Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης (ΠΠΕ) από το 2020 έως το 2033. Απευθύνεται σε πόλεις που σκέφτονται να προετοιμάσουν και να υποβάλουν την υποψηφιότητά τους.

Υπάρχουν δύο έγγραφα που πρέπει να διαβάσετε μαζί με αυτόν τον Οδηγό.

Η Απόφαση

Το πρώτο είναι η «Απόφαση». Αυτή είναι η επίσημη νομική βάση για τον θεσμό της ΠΠΕ. Αν και έχει συνταχθεί ως νομικό έγγραφο, είναι εύκολο να γίνει κατανοητό και διατίθεται σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.).

Είναι αναρτημένη στην ακόλουθη ιστοσελίδα:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2014:132:TOC>

Η Απόφαση εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2014 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. (με επικεφαλής τα υπουργεία τους που είναι υπεύθυνα για τον πολιτισμό).

Η Απόφαση καθορίζει το πλαίσιο για τον θεσμό, τους στόχους, τα κριτήρια και τις διαδικασίες επιλογής, τον ορισμό, τον έλεγχο και την αξιολόγηση. Καθορίζει πώς διαμορφώνεται η επιλογή και η παρακολούθηση από ομάδα ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων.

Το ερωτηματολόγιο επιλογής

Το δεύτερο έγγραφο είναι η λίστα με τις ερωτήσεις τις οποίες όλοι οι υποψήφιοι πρέπει να απαντήσουν κατά τη φάση της επιλογής. Οι ερωτήσεις βασίζονται στην Απόφαση και την αναλύουν λεπτομερώς σε πολύ πρακτικούς τομείς. Οι υποψήφιοι πόλεις το συμπληρώνουν και το υποβάλουν στο φάκελο της υποψηφιότητάς τους.

Το ερωτηματολόγιο είναι διαθέσιμο στον ακόλουθο διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στην ενότητα «Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης»:

http://ec.europa.eu/culture/index_en.htm

Αυτός ο οδηγός χρησιμοποιεί τα δύο παραπάνω κείμενα. Η Απόφαση έχει επίσημη και δεσμευτική ισχύ, ο οδηγός, όμως, είναι επεξηγηματικός, χωρίς καμία δεσμευτική ισχύ.

Οι Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης

Έως το 2019, 60 πόλεις θα έχουν δεχθεί τον τίτλο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης (μέχρι το 2001 ονομαζόταν Πολιτιστική Πόλη της Ευρώπης). Συχνά αποκαλείται ως η πιο δημοφιλής πολιτιστική πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η δράση της ΠΠΕ έχει εξελιχθεί σημαντικά από τα πρώτα χρόνια, όταν ήταν κυρίως μία καλλιτεχνική εκδήλωση σε μία πόλη. Από το 1980 έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση της ευαισθητοποίησης, σχετικά με το ρόλο του πολιτισμού στη ζωή των πόλεων, καθώς και τη συμβολή του στην ευημερία των πολιτών και την παραγωγικότητα της πόλης. Πολλές από τις πόλεις που τους έχει ήδη απονεμηθεί ο τίτλος δεν είχαν μόνο μία επιτυχημένη χρονιά, αλλά και μακροπρόθεσμα οφέλη.

Κάθε πόλη που απλά σκέφτεται να καταθέσει υποψηφιότητα ή και τελικά την καταθέτει έχει τους δικούς της τοπικούς στόχους, σύμφωνα με τις δικές της συνθήκες και προτεραιότητες. Ωστόσο, αυτό είναι ένα ευρωπαϊκό βραβείο με κριτήρια και στόχους που καθορίζονται στο επίπεδο της Ε.Ε. Οι επιτυχημένες πόλεις συνδυάζουν τους τοπικούς τους στόχους με αυτή την ευρωπαϊκή (και συχνά διεθνή) πτυχή.

Προηγούμενες ΠΠΕ ανέφεραν τα μακροπρόθεσμα οφέλη τους που βασίζονται στα εξής:

- η ΠΠΕ δρα ως καταλύτης για σταδιακή αλλαγή στην πόλη ή μία περιοχή της
- μετρήσιμη βελτίωση της αυτοεκτίμησης και της υπερηφάνειας των κατοίκων της πόλης
- αυξημένη συμμετοχή στα πολιτιστικά αγαθά της πόλης, ειδικά από το κοινό της πόλης που είναι λιγότερο πιθανό να παρακολουθήσει ή να συμμετάσχει
- δημιουργία νέων πολιτιστικών αγαθών, δεξιοτήτων και ευκαιριών για τους καλλιτέχνες και τους πολιτιστικούς οργανισμούς
- μεγαλύτερη κατανόηση και αναγνωρισιμότητα της πόλης σε διεθνές επίπεδο που συχνά αντικατοπτρίζεται σε αύξηση του τουρισμού και της φήμης της

Οι στόχοι της δράσης της ΠΠΕ ορίζονται στην Απόφαση. Οι πόλεις που σκέφτονται να υποβάλουν υποψηφιότητα θα πρέπει να μελετήσουν την Απόφαση προσεκτικά.

Γλωσσάρι

Απόφαση	Η επίσημη νομική βάση της δράσης της ΠΠΕ. Εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2014 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τις κυβερνήσεις όλων των κρατών-μελών της Ε.Ε. Διέπει τη δράση της ΠΠΕ.
Επιτροπή Εμπειρογνομόνων	Οι ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες, οι οποίοι αξιολογούν τις υποψηφιότητες, κάνουν συστάσεις για την προεπιλογή και την τελική επιλογή και παρακολουθούν την ΠΠΕ κατά τη διάρκεια της περιόδου παρακολούθησης.
Προκήρυξη	Το επίσημο έγγραφο για τις αιτήσεις που εκδίδεται από τη διοργανώτρια αρχή (π.χ. Υπουργείο Πολιτισμού). Καθορίζει τα κριτήρια και τη διαδικασία επιλογής και περιέχει το ερωτηματολόγιο επιλογής για τις υποψήφιες πόλεις.
Κανονισμοί της διαδικασίας	Ένα επίσημο έγγραφο που εκδίδεται από τη διοργανώτρια αρχή. Καθορίζει τους κανονισμούς του διαγωνισμού, τη σύνθεση και τη λειτουργία της επιτροπής εμπειρογνομόνων καθώς και τις λεπτομέρειες, σχετικά με τις συναντήσεις προεπιλογής και τελικής επιλογής.
Φάκελος υποψηφιότητας	Το έγγραφο που υποβάλλεται από μία υποψήφια πόλη ως απάντηση στην προκήρυξη, το οποίο καθορίζει τους στόχους της, το πρόγραμμα, κ.λ.π.
Προεπιλογή	Το πρώτο στάδιο της επιλογής οδηγεί την επιτροπή εμπειρογνομόνων στην κατάρτιση ενός καταλόγου με λιγότερες υποψήφιες πόλεις.
Τελική επιλογή	Το δεύτερο στάδιο της επιλογής: οι προεπιλεγείσες υποψήφιες πόλεις καταλήγουν σε μία μόνο υποψήφια που προτείνεται από την επιτροπή εμπειρογνομόνων.
Ορισμός	Η αρμόδια εθνική αρχή ορίζει επισήμως την προτεινόμενη υποψήφια πόλη ως ΠΠΕ: η νομική διαδικασία. Η υποψήφια πόλη μπορεί τώρα να αυτοαποκαλείται Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης.
Παρακολούθηση	Τα τέσσερα χρόνια που έχουν ως εκκίνηση την ανακήρυξη της πόλης που θα φέρει τον τίτλο

Βραβείο «Μελίνα Μερκούρη»

μέχρι το έτος του τίτλου, όπου η επιτροπή εμπειρογνομόνων συμβουλεύει την ΠΠΕ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απονέμει το βραβείο στην ΠΠΕ. Το βραβείο απονέμεται με τον ορισμό. Η καταβολή του ποσού, όμως, γίνεται υπό όρους και κατόπιν πρότασης της επιτροπής εμπειρογνομόνων, στο τέλος της φάσης παρακολούθησης.

Ανοικτός διαγωνισμός

Κάθε τρίτο χρόνο υπάρχει μία ΠΠΕ από μία υποψήφια ή εν δυνάμει υποψήφια προς ένταξη στην Ε.Ε χώρα. Εφαρμόζονται τα ίδια κριτήρια, με λίγες διοικητικές διαφορές (όπως η προκήρυξη και οι κανονισμοί της διαδικασίας, οι οποίοι εκδίδονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ο ορισμός από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή).

Κατανοώντας τα κριτήρια

Η Απόφαση καθορίζει τις 6 κατηγορίες κριτηρίων που χρησιμοποιούνται στη διαδικασία επιλογής. Οι κατηγορίες έχουν ίση αξία, καθώς η εμπειρία έχει δείξει ότι και οι 6 απαιτούνται για να εξασφαλιστεί μία επιτυχής ΠΠΕ.

Τα εν λόγω κριτήρια θα πρέπει να θεωρηθούν από τις πόλεις ως ένα χρήσιμο εργαλείο για μία κατάλληλη προετοιμασία, όχι μόνο κατά την υποβολή του φακέλου υποψηφιότητας για τον τίτλο, αλλά και κατά το σχεδιασμό του έτους του τίτλου. Βοηθούν τις πόλεις να αξιολογήσουν στο έπακρο την υποψηφιότητά τους και —ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα του διαγωνισμού— να μάθουν και να επωφεληθούν από αυτή την εμπειρία.

Αυτή η ενότητα αναλύει κάθε κατηγορία και προσφέρει καθοδήγηση, με βάση τις εμπειρίες των πρόσφατων ΠΠΕ και τις εκθέσεις της επιτροπής εμπειρογνομόνων. Η Απόφαση αναφέρει με σαφήνεια τους παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν για κάθε κατηγορία κριτηρίων και αναγράφονται σε πλάγια γραφή (βλ. παρακάτω).

1. Συμβολή στη μακροπρόθεσμη πολιτιστική στρατηγική

- *η πολιτιστική στρατηγική για την υποψήφια πόλη, η οποία αφορά στη δράση της ΠΠΕ και περιλαμβάνει σχεδιασμό για τη συνέχιση των πολιτιστικών δράσεων πέραν του έτους του τίτλου, να είναι έτοιμη όταν υποβάλλεται η αίτηση*
- *τα σχέδια για την ενίσχυση της ικανότητας των πολιτιστικών και δημιουργικών τομέων, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης μακροπρόθεσμων δεσμών μεταξύ των πολιτιστικών, οικονομικών και κοινωνικών τομέων στην υποψήφια πόλη*
- *ο προβλεπόμενος μακροπρόθεσμος πολιτιστικός, κοινωνικός και οικονομικός αντίκτυπος, συμπεριλαμβανομένης της αστικής ανάπτυξης που ο τίτλος θα φέρει στην υποψήφια πόλη*
- *τα σχέδια για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση του αντικτύπου του τίτλου στην υποψήφια πόλη, καθώς και για τη διάδοση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης*

Παρά το γεγονός ότι οι πόλεις κατέχουν τον τίτλο για ένα χρόνο, η ΠΠΕ δεν πρέπει να θεωρηθεί ως μία δράση που διαρκεί μόνο ένα έτος. Οι επιτυχείς ΠΠΕ έχουν χρησιμοποιήσει τον τίτλο ως καταλύτη για βαθμιαία αλλαγή στην πολιτιστική και γενικότερη ανάπτυξη της πόλης, δημιουργώντας έναν συνεχιζόμενο πολιτιστικό, κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο. Ο καλύτερος τρόπος, προκειμένου μία πόλη να εξασφαλίσει μακροπρόθεσμα οφέλη, είναι να ενσωματώσει το έτος ΠΠΕ στη

γενικότερη στρατηγική της, αναπτύσσοντας σχέσεις μεταξύ του πολιτισμού, της εκπαίδευσης, του τουρισμού, του χωροταξικού σχεδιασμού, των κοινωνικών υπηρεσιών κ.λ.π. Οι υποψήφιες πόλεις πρέπει να παρουσιάσουν την πολιτιστική και αστική στρατηγική τους στους φακέλους της υποψηφιότητας. Η επιτροπή εμπειρογνομόνων δεν θα εστιάσει στη συνάφεια των παραπάνω, αλλά θα αναζητήσει μία διασύνδεση μεταξύ αυτών και του προτεινόμενου προγράμματος και των στόχων του.

Μερικά πρόσφατα παραδείγματα:

***Mons2015.** Η περιοχή Mons είναι μία σημαντική περιοχή για τις ψηφιακές επιχειρήσεις. Η ΠΠΕ ασχολήθηκε με το θέμα «Πού ο πολιτισμός συναντά την τεχνολογία», με πολλά έργα βασισμένα στην ψηφιοποίηση: για παράδειγμα, το «Metro IT Europa» είναι ένα εικονικό μετρό της πόλης για τους τουρίστες και τους πολιτιστικούς φορείς. Το «Café Europa» βασίζεται σε ένα αναπτυσσόμενο δίκτυο πόλεων σε όλη την Ευρώπη, και αποτελεί βάση για τις ψηφιακές συνομιλίες για πολιτιστικά και ευρωπαϊκά θέματα.*

***Plzen2015** έχει ως θέμα του το «Άνοιγμα στον κόσμο» και στόχο του να αυξήσει σημαντικά την εξωστρεφή αντίληψη των πολιτών του. Υπάρχει μία έντονη έμφαση στην αλλαγή νοοτροπίας.*

***Aarhus2017.** Το «Ξανασκεφτόμαστε» θέμα του Aarhus2017 ταιριάζει με τη στρατηγική της πόλης να επανεξετάσει και να αλλάξει το πολιτιστικό και αστικό της περιβάλλον, καθώς συνεχίζεται και κατά την επόμενη δεκαετία.*

Στόχοι. Είναι σημαντικό για μία υποψήφια πόλη να έχει σαφείς στόχους. Δεν υπάρχει ένα πρότυπο όσον αφορά στους στόχους, αφού κάθε ΠΠΕ είναι διαφορετική και κάθε πόλη αντιμετωπίζει διαφορετικές προκλήσεις και έχει διαφορετικές ευκαιρίες. Η σαφήνεια των στόχων υποδηλώνει έναν κατάλληλο σχεδιασμό και διευκολύνει σημαντικά τη διαχείριση της ΠΠΕ και τη δημόσια λογοδοσία. Οι στόχοι θα πρέπει να έχουν σχέση με τα κριτήρια της δράσης της ΠΠΕ, καθώς και με τους στόχους της τοπικής κοινωνίας. Η διοικητική δομή της ΠΠΕ πρέπει να έχει σαφή εξουσιοδότηση για την αποστολή της από τη διοίκηση της πόλης.

Παρακολούθηση. Κάθε ΠΠΕ πρέπει να καθιερώσει μία διαδικασία παρακολούθησης για την υλοποίηση των στόχων που έχουν τεθεί για το έτος του τίτλου. Αυτή η διαδικασία δίνει τη δυνατότητα στη διοικητική δομή να ελέγξει την πρόοδο ως προς την επίτευξη των στόχων κατά την τετραετή προπαρασκευαστική περίοδο, καθώς και κατά τη διάρκεια του έτους του τίτλου και ύστερα από αυτό. Μία βάση αξιολόγησης πρέπει να υπάρξει το αργότερο κατά το έτος μετά τον ορισμό της πόλης. Τα μέτρα θα πρέπει να είναι τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά.

Αξιολόγηση. Οι ΠΠΕ καλούνται να κάνουν μία αξιολόγηση μετά το έτος του τίτλου, που θα πρέπει να αποσταλεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εντός 12 μηνών μετά τη λήξη του έτους της ΠΠΕ. Για να είναι αποτελεσματικές οι αξιολογήσεις πρέπει να βασίζονται στους στόχους που ετέθησαν στον φάκελο υποψηφιότητας, κατά την έναρξη της προετοιμασίας της ΠΠΕ.

2. Ευρωπαϊκή διάσταση

- *το εύρος και η ποιότητα των δράσεων που προωθούν την πολιτιστική πολυμορφία της Ευρώπης, τον διαπολιτισμικό διάλογο και την καλύτερη αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των Ευρωπαίων πολιτών*
- *το εύρος και η ποιότητα των δράσεων που τονίζουν τα κοινά χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών πολιτισμών, την πολιτιστική κληρονομιά και την ιστορία, καθώς και την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και τα τρέχοντα ευρωπαϊκά θέματα*
- *το εύρος και η ποιότητα των δράσεων που χαρακτηρίζουν τους Ευρωπαίους καλλιτέχνες, η συνεργασία με τους φορείς ή τις πόλεις σε διαφορετικές χώρες, συμπεριλαμβανομένων, όπου είναι δυνατό, των πόλεων που φιλοξενούν τον τίτλο, και οι διακρατικές συνεργασίες*
- *η στρατηγική προσέλκυσης ενδιαφέροντος ενός ευρύτερου ευρωπαϊκού και διεθνούς κοινού*

Η ευρωπαϊκή διάσταση βρίσκεται στο επίκεντρο του προγράμματος της ΠΠΕ. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι στοχεύει στην πόλη και τους κατοίκους της αλλά και πέρα από αυτήν. Η διάσταση αυτή συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση των πολιτών, όσον αφορά στην πολυμορφία των πολιτισμών της Ευρώπης και τα κοινά τους στοιχεία. Για τις πόλεις αποτελεί τη σύνδεση μεταξύ του τοπικού και ευρωπαϊκού γίνεσθαι. Για τους πολιτιστικούς φορείς της πόλης η ευρωπαϊκή διάσταση οδηγεί σε νέες διεθνείς συνεργασίες. Εξασφαλίζει ότι η ΠΠΕ είναι ένα διεθνές πρόγραμμα και όχι αποκλειστικά μια τοπική δράση. Το γενικότερο όραμα της δράσης πρέπει να είναι ευρωπαϊκό.

Ο τελευταίος παράγοντας είναι ότι το πρόγραμμα πρέπει να έχει τέτοια ποιότητα, ώστε να προσελκύσει το διεθνές κοινό να παραβρεθεί το ίδιο ή να συμμετάσχει ολοένα και περισσότερο διαδικτυακά. Οι υποψήφιες πόλεις ερωτώνται για την ικανότητα της τουριστικής τους προσφοράς και τους στόχους τους σε σχέση με την αύξηση της τουριστικής τους κίνησης.

Συνεργασία με τη δεύτερη ΠΠΕ. Υπάρχουν δύο (και κάθε τρίτο έτος, τρεις) ΠΠΕ. Καλούνται να συνεργαστούν. Το εύρος των έργων ποικίλει και αναπτύσσεται μεταξύ των πόλεων. Αυτό αποτελεί ένα κρίσιμο στοιχείο για την ευρωπαϊκή διάσταση του προγράμματος της ΠΠΕ. Πολλές ΠΠΕ κάνουν, επίσης, δράσεις σε συνεργασία με τις προηγούμενες και τις επόμενες ΠΠΕ.

Μερικά πρόσφατα παραδείγματα της ευρωπαϊκής διάστασης:

Στην πόλη **Umea2014** έχουν δομήσει ολόκληρο το πρόγραμμά τους γύρω από το ημερολόγιο των Sami. (Λάπωνες της Σουηδίας)

Η **Riga2014** προβάλλει «Το κεχριμπάρι στη σύγχρονη τέχνη κοσμημάτων». Το κεχριμπάρι ήταν το πρώτο εμπόρευμα που εξήχθη από την περιοχή της Βαλτικής προς την Ευρώπη τον 1ο αιώνα μ.Χ.

Οι πόλεις **Leeuwarden2018** και **Donostia San Sebastian2016** προβάλλουν και οι δύο το ρόλο των λιγότερο χρησιμοποιούμενων γλωσσών στην Ευρώπη (Τη γλώσσα του Φρίσλαντ και της Χώρας των Βάσκων αντίστοιχα), πραγματοποιώντας δράσεις με άλλες πόλεις σε όλη την Ευρώπη.

3: Πολιτιστικό και καλλιτεχνικό περιεχόμενο

- *το σαφές και συγκροτημένο καλλιτεχνικό όραμα και η στρατηγική για το πολιτιστικό πρόγραμμα*
- *η συμμετοχή των τοπικών καλλιτεχνών και των πολιτιστικών οργανώσεων κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση του πολιτιστικού προγράμματος*
- *το εύρος και η ποικιλία των προτεινόμενων δράσεων και η γενικότερη καλλιτεχνική τους ποιότητα*
- *η ικανότητα συνδυασμού τοπικών μορφών πολιτιστικής κληρονομιάς και παραδοσιακής τέχνης με νέες, καινοτόμες και πειραματικού χαρακτήρα πολιτιστικές εκφράσεις*

Η ΠΠΕ είναι πάνω απ' όλα ένα μακρόπνοο «πολιτιστικό» σχέδιο. Το πρόγραμμα που δημιουργήθηκε ειδικά για το έτος του τίτλου θα πρέπει να είναι υψηλής καλλιτεχνικής και πολιτιστικής ποιότητας. Αυτό ισχύει και για τα σχέδια συνεργασίας καθώς και για τις περισσότερες συνήθειες καλλιτεχνικές δράσεις.

Οι ΠΠΕ συνήθως εξειδικεύουν το στρατηγικό τους όραμα σε διάφορες μορφές που μπορεί να προκαλέσουν σύγχυση στο κοινό.

Ο φάκελος της υποψηφιότητας πρέπει να δίνει αρκετές πληροφορίες για τις προτεινόμενες δράσεις, ώστε η επιτροπή εμπειρογνομόνων να κατανοήσει τη συνάφεια του προγράμματος και του κύριου καλλιτεχνικού οράματος με τη στρατηγική και τους στόχους. Θα πρέπει να αναφέρει σαφώς πώς θα εκπληρωθούν τα κριτήρια.

Σημειώστε ότι η επιτροπή εμπειρογνομόνων και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα θεωρήσουν το πρόγραμμα του φακέλου της υποψηφιότητας ως δεσμευτικό πρόγραμμα και θα το χρησιμοποιήσουν ως βάση, κατά τη φάση της παρακολούθησης (βλ. παρακάτω).

Η εμπειρία έχει δείξει ότι ο σχεδιασμός ενός προγράμματος από τις ρίζες και τον πολιτιστικό ιστό μίας πόλης μπορεί να είναι ένα χρήσιμο σημείο εκκίνησης. Αυτό γίνεται με την προϋπόθεση ότι πολλές ΠΠΕ θέλουν να αναπτύξουν και την πολιτιστική προσφορά στην πόλη. Το πρόγραμμα θα πρέπει να αναδεικνύει τον ρόλο και την ανάπτυξη της τοπικής καλλιτεχνικής και δημιουργικής κοινότητας. Πρόσφατες εκθέσεις της επιτροπής εμπειρογνομόνων έχουν, επίσης, ζητήσει πληροφορίες σχετικά με τη ψηφιακή καλλιτεχνική στρατηγική της ΠΠΕ.

4: Ικανότητα υλοποίησης

- *η αίτηση να έχει ευρεία και ισχυρή πολιτική στήριξη και σταθερή δέσμευση εκ μέρους των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών αρχών*
- *η υποψήφια πόλη να έχει τώρα ή μελλοντικά βιώσιμη υποδομή για να αναλάβει τον τίτλο*

Η υποψήφια πόλη θα πρέπει να αποδείξει ότι έχει την ικανότητα να υλοποιήσει ένα πολύπλοκο και μεγάλο πρόγραμμα, όπως η ΠΠΕ. Η εμπειρία έχει δείξει ότι υπάρχουν διάφοροι κρίσιμοι παράγοντες επιτυχίας:

- **Βιώσιμη μακροπρόθεσμη διακομματική πολιτική δέσμευση για το πρόγραμμα.** Πολλές ΠΠΕ έχουν αλλάξει πολιτική ηγεσία στα 7 χρόνια μεταξύ της αίτησης και της λήξης του έτους της ΠΠΕ. Είναι σημαντικό όλα τα πολιτικά κόμματα (σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο) να αντιμετωπίσουν την ΠΠΕ ως μία μη-κομματική προσπάθεια εκ μέρους της πόλης. Οι αξιολογήσεις έχουν επανειλημμένα επισημάνει τα προβλήματα που προκαλούνται από την πολιτική αστάθεια.

- **Στενή σχέση συνεργασίας μεταξύ της διοικητικής δομής της ΠΠΕ και της διοίκησης της πόλης.** Αυτό είναι απαραίτητο όχι μόνο κατά τη διάρκεια της προπαρασκευαστικής φάσης και του έτους της ΠΠΕ, αλλά και για να εξασφαλιστεί ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος για την πόλη (βλ. επίσης παρακάτω, 6: Διοίκηση).
- **Η τουριστική ικανότητα της πόλης** να μπορεί να συμβαδίσει με τους στόχους που καθορίζονται στο πρόγραμμα της ΠΠΕ. Αυτό δεν αφορά μόνο στην ικανότητα των ξενοδοχείων, τις συγκοινωνιακές συνδέσεις κ.λ.π., αλλά και στην κάλυψη των βασικών γλωσσικών και επικοινωνιακών απαιτήσεων του επισκέπτη, την ποιότητα της φιλοξενίας και τα προγράμματα υποδοχής (τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα) που προσφέρονται στην πόλη.
- Πολλές υποψήφιες ΠΠΕ προωθούν προγράμματα ανάπτυξης **σημαντικών υποδομών** στην πόλη. Αυτά είναι πρωταρχικού ενδιαφέροντος, εφόσον έχουν άμεσο αντίκτυπο στο πρόγραμμα της ΠΠΕ. Για παράδειγμα:

Μασσαλία-Προβηγκία 2013. Η σημαντική επένδυση στην ανάπλαση του Vieux Port δεν ήταν μέρος της ΠΠΕ. Αυτό θα συνέβαινε ούτως ή άλλως, αλλά αποτέλεσε καταλύτη για τον φάκελο υποψηφιότητας. Τα νέα μουσεία και τα πολιτιστικά κέντρα ήταν μέρος του συνολικού φακέλου υποψηφιότητας της ΠΠΕ (αλλά δεν υλοποιήθηκαν από την ομάδα της ΠΠΕ).

Plzen2015: Η ανακαίνιση ενός βιομηχανικού κτιρίου ως δημιουργικού κόμβου που θα χρησιμοποιηθεί στο πρόγραμμα της ΠΠΕ και θα αποτελέσει σημαντική κληρονομιά για την πόλη.

- Η διαχείριση και οι προϋπολογισμοί υποδομών και κτιριακών έργων (νέα θέατρα κ.λ.π.) δεν είναι συνήθως μέρος του προϋπολογισμού ή της ευθύνης της ΠΠΕ.

5: Προβολή

- *η συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού και της κοινωνίας των πολιτών στην προετοιμασία του φακέλου υποψηφιότητας και την υλοποίηση της δράσης*
- *η δημιουργία νέων και βιώσιμων ευκαιριών για ένα ευρύ φάσμα πολιτών, προκειμένου να παρακολουθήσουν ή να συμμετάσχουν σε πολιτιστικές δράσεις, με ιδιαίτερη έμφαση στους νέους, τους εθελοντές και τις περιθωριοποιημένες και ευπαθείς ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των μειονοτήτων, δίνοντας*

ιδιαίτερη προσοχή σε άτομα με αναπηρία και στους ηλικιωμένους, όσον αφορά στην προσβασιμότητα στις δράσεις

- *η συνολική στρατηγική για την διεύρυνση του κοινού, και ιδίως η σχέση με την εκπαίδευση και η συμμετοχή των σχολείων*

Η επιτυχία της ΠΠΕ, και σίγουρα ένα σημαντικό μέρος του μακροπρόθεσμου αντίκτυπού της, μπορεί να μετρηθεί με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών της. Αυτό πρέπει να ξεκινήσει κατά την προπαρασκευαστική φάση. Πρόσφατες ΠΠΕ και υποψήφια πόλεις πραγματοποίησαν εκατοντάδες συναντήσεις με τους πολίτες τους, ζητώντας τις απόψεις τους, σχετικά με το πιθανό πρόγραμμα και το συνολικό όραμα. Χρειάζεται ενεργή συμμετοχή και όχι μόνο παρακολούθηση.

Οι ομάδες που προετοιμάζουν την υποψηφιότητα έχουν κάνει σημαντική προσπάθεια για να συμμετάσχουν όσοι δεν μετέχουν συνήθως στην πολιτιστική ζωή της πόλης ή να θέσουν σε λειτουργία έναν παράλληλο πολιτιστικό τομέα. Ο στόχος είναι η συμμετοχή.

Κάθε υποψήφια πόλη θα έχει τις δικές της προτεραιότητες. Αυτές θα καθορισθούν κατά την προετοιμασία και την υλοποίηση του προγράμματος της ΠΠΕ. Σε πολλές περιπτώσεις, οι δεσμεύσεις αυτές οδηγούν σε αλλαγές στην προοπτική των πολιτιστικών φορέων της πόλης (μία πτυχή της διεύρυνσης του κοινού).

Οι ΠΠΕ χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο εθελοντές. Είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ έμμισθου προσωπικού, ασκούμενων και εθελοντών. Ένα ισχυρό πρόγραμμα εθελοντισμού μπορεί να αυξήσει σημαντικά την εμπλοκή των πολιτών στην ΠΠΕ και τη σύνδεση της πόλης με την κληρονομιά της.

Είναι πλέον δεδομένο για την ΠΠΕ η υλοποίηση δράσεων σε συνεργασία με σχολεία, ομάδες νέων, πανεπιστήμια και με ένα ευρύ φάσμα οργάνωσης της κοινωνίας των πολιτών.

6: Διοικητική δομή

- *η δυνατότητα επίτευξης της στρατηγικής για την εύρεση κεφαλαίων και του προτεινόμενου προϋπολογισμού, η οποία περιλαμβάνει, ενδεχομένως, το σχέδιο εξεύρεσης οικονομικής στήριξης από τα προγράμματα και τα ταμεία της Ένωσης και καλύπτει τη φάση της προετοιμασίας, το έτος του τίτλου, την αξιολόγηση και τις διατάξεις για τον σχεδιασμό δράσεων με μακροπρόθεσμο αντίκτυπο για την πόλη, καθώς και τον σχεδιασμό αντιμετώπισης έκτακτων καταστάσεων*

- η προβλεπόμενη αρχή διαχείρισης και υλοποίησης της δράσης, η οποία προβλέπει, μεταξύ άλλων, την κατάλληλη συνεργασία μεταξύ των τοπικών αρχών και της αρχής υλοποίησης, συμπεριλαμβανομένης της καλλιτεχνικής ομάδας
- οι διαδικασίες για τον ορισμό των γενικών και καλλιτεχνικών διευθυντών και των τομέων δράσης τους
- η ολοκληρωμένη στρατηγική μάρκετινγκ και επικοινωνίας που τονίζει την ευρωπαϊκή διάσταση της δράσης
- η αρχή υλοποίησης να έχει προσωπικό με κατάλληλα προσόντα και πείρα για να σχεδιάσει, να διαχειριστεί και να υλοποιήσει το πολιτιστικό πρόγραμμα για το έτος του τίτλου

Οικονομικά. Οι προϋπολογισμοί για τις ΠΠΕ ποικίλουν σημαντικά. Πρόσφατα προγράμματα ΠΠΕ (δηλαδή, μη συμπεριλαμβανομένων των υποδομών ή των κτιρίων) κυμαίνονται από 20 εκατομμύρια έως πάνω από 80 εκατομμύρια ευρώ.

Στο στάδιο της υποβολής της υποψηφιότητας δεν είναι ρεαλιστικό να γίνονται ακριβείς προβλέψεις των μελλοντικών πηγών χρηματοδότησης. Ο φάκελος της υποψηφιότητας πρέπει να έχει ρεαλιστικό προϋπολογισμό, με αρκετές πληροφορίες, ώστε να δείξει το βαθμό διασφάλισης της κάθε φάσης του προϋπολογισμού.

Η μορφή των οικονομικών στοιχείων θα πρέπει να καθορίζεται στο ερωτηματολόγιο που περιλαμβάνεται στην προκήρυξη. Θα περιλαμβάνει προβλεπόμενα έσοδα από:

- Δημόσιες αρχές (τοπικές, περιφερειακές, εθνικές)
- Ιδιωτικό τομέα
- Άλλο (ιδίως από προπωλήσεις, χρηματοδότηση κοινού)
- Προγράμματα της Ε.Ε.

Οι υποψήφιες πόλεις και οπωσδήποτε οι ΠΠΕ παροτρύνονται να ερευνήσουν την πλήρη συμμετοχή τους σε άλλα προγράμματα της Ε.Ε. Τα τρέχοντα προγράμματα υλοποιούνται έως το 2020. Περιλαμβάνουν:

Δημιουργική Ευρώπη (υποστήριξη των πολιτιστικών και δημιουργικών τομέων) http://ec.europa.eu/culture/index_en.htm

Ταμεία Συνοχής (υποστήριξη των περιφερειών και των πόλεων) http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_en.cfm

Erasmus + (υποστήριξη της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της νεολαίας και του αθλητισμού)

http://ec.europa.eu/education/index_en.htm

Horizon 2020 (υποστήριξη της έρευνας και της καινοτομίας)

<http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en>

COSME (υποστήριξη της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Ε.Ε. και ενθάρρυνση του επιχειρηματικού πολιτισμού)

http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/cosme/index_en.htm

Connecting Europe Facility (υποστήριξη, μεταξύ άλλων, των ψηφιακών δικτύων του πολιτισμού της Ευρώπης)

<http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/connecting-europe-facility>

Οργανωτική δομή και διοίκηση. Η εμπειρία έχει δείξει ότι η δομή της διοίκησης είναι ένας κρίσιμος παράγοντας στην επιτυχία της ΠΠΕ ή στην αποτυχία επίτευξης του στόχου της.

Πρόσφατες ΠΠΕ έχουν χρησιμοποιήσει ποικιλία νομικών προσώπων: ίδρυμα, ένωση, δημόσιο ίδρυμα, τμήμα υπαγόμενο στο δήμο κ.λ.π., ανάλογα με την τοπική νομοθεσία και πρακτική. Ανεξάρτητα από την προσέγγιση που θα επιλεγεί, οι βασικοί παράγοντες είναι:

- Η εξ' αρχής συνειδητοποίηση ότι η ΠΠΕ απαιτεί μία διοίκηση υψηλού επιπέδου, που ίσως υπάρχει σε μία πόλη, ίσως εισαχθεί ή και αποκτηθεί, μέσω της κατάρτισης. Αυτό ισχύει για την πολιτιστική διαχείριση μιας πόλης, καθώς και για το διαχειριστικό κομμάτι της ομάδας της ΠΠΕ.
- Η σταθερότητα της δομής της αρχής διαχείρισης: διοικητικό συμβούλιο, διαχείριση, σχέση με τις διοικητικές υπηρεσίες της πόλης
- Η αυτονομία από την κομματική πολιτική διαδικασία (εξωτερικές αξιολογήσεις των ΠΠΕ, οι οποίες δεν πέτυχαν τους στόχους τους, καταδεικνύουν ότι ο κύριος λόγος αποτυχίας είναι η πολιτική παρέμβαση σε κατώτερο επίπεδο). Οι πολιτικοί μπορεί να είναι στο διοικητικό συμβούλιο, αλλά να ενεργούν σε στρατηγικό και όχι σε επιχειρησιακό επίπεδο.
- Οι διαδικασίες για την πρόσληψη του γενικού διευθυντή/διευθύνοντος συμβούλου και του καλλιτεχνικού διευθυντή να γίνονται έγκαιρα, κατά τη διαδικασία υποβολής του φακέλου υποψηφιότητας. Οι ανοικτές διαδικασίες

προσλήψεων είναι πιο διαφανείς. Συμβαίνει συχνά η ομάδα που δημιουργήθηκε για τη διαδικασία υποβολής του φακέλου να αλλάζει για την προετοιμασία ή την υλοποίηση της ΠΠΕ, καθώς απαιτούνται διαφορετικές δεξιότητες, ανάλογα το κάθε στάδιο για την υλοποίηση του έτους. Μία σταθερή ομάδα αποφέρει οφέλη.

- Η ανεξαρτησία του καλλιτεχνικού διευθυντή ως προς το καλλιτεχνικό πρόγραμμα, το οποίο πρέπει να συμφωνεί με τον φάκελο υποψηφιότητας και τον οικονομικό προϋπολογισμό.
- Η μετάβαση μετά το έτος. Οι βέλτιστες πρακτικές και οι εξωτερικές αξιολογήσεις δείχνουν ότι η βασική ομάδα πρέπει να παραμείνει για τουλάχιστον έξι μήνες μετά το έτος.
- Καθαρή οικονομική διαχείριση και εξωτερικοί ελεγκτικοί μηχανισμοί.

Μάρκετινγκ και επικοινωνία. Μία βασική λειτουργία, ολόένα και πιο διαδικτυακή δραστηριότητα. Ο φάκελος της υποψηφιότητας θα πρέπει να αναφέρει τους βασικούς άξονες της στρατηγικής μάρκετινγκ και επικοινωνίας, καθώς και τους στόχους της. Προσοχή πρέπει να δοθεί στην πνευματική ιδιοκτησία της ΠΠΕ. Θα πρέπει να υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ της ομάδας της ΠΠΕ και του τμήματος τουρισμού και μάρκετινγκ της πόλης (και με τον εθνικό τουριστικό οργανισμό).

Διαχείριση του λογότυπου της πόλης. Κάθε ΠΠΕ θα έχει το δικό της λογότυπο και στρατηγική λογότυπου. Επιπλέον, μία ΠΠΕ πρέπει να διασφαλίζει ότι δίνεται η δέουσα σημασία στο ίδιο το λογότυπό της. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδίδει λεπτομερείς οδηγίες σχετικά με τη χρήση του λογότυπου της ΠΠΕ. Η ΠΠΕ θα πρέπει να εξασφαλίζει την επαρκή προβολή του λογοτύπου της καθώς και της ιστορίας της.

Παραδείγματα, που τονίζουν ότι το λογότυπο της ΠΠΕ ανήκει σε δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι τα ακόλουθα:

- έναρξη και λήξη: Πολλές Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης έχουν εκδηλώσεις παράδοσης-παραλαβής, κατά τη διάρκεια της τελετής έναρξης και λήξης με τις πόλεις από το προηγούμενο/επόμενο έτος. Συνήθως προσκαλούνται ανώτεροι αξιωματούχοι της Ε.Ε. (π.χ. Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ο Επίτροπος για τον Πολιτισμό κ.λ.π.)
- συζητήσεις για ευρωπαϊκά θέματα με κορυφαίες προσωπικότητες της Ε.Ε

- «Ημέρα της Ευρώπης» (9 Μαΐου). Οι ΠΠΕ συχνά ηγούνται των εορτασμών της «Ημέρας της Ευρώπης»
- μέσα ενημέρωσης: Διασφάλιση ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης γνωρίζουν ότι η ΠΠΕ είναι δράση της Ε.Ε
- η απονομή του βραβείου «Μελίνα Μερκούρη» (εφόσον απονεμηθεί) παρέχει την ευκαιρία για μία εκδήλωση προβολής.

Η διαδικασία επιλογής και ανακήρυξης

Η προκήρυξη για την υποβολή αιτήσεων και οι κανονισμοί της διαδικασίας που εκδίδονται από την εθνική αρχή καθορίζουν τις διοικητικές ρυθμίσεις, καθώς και τους κανονισμούς και τα κριτήρια για τη διαδικασία επιλογής. Η προκήρυξη περιλαμβάνει το ερωτηματολόγιο επιλογής που βασίζεται σε ένα πρότυπο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο σύνδεσμος αναγράφεται στο τέλος του εγγράφου). Καθορίζει τις προθεσμίες και αναφέρει λεπτομέρειες για την παρουσίαση των φακέλων υποψηφιοτήτων.

Οι προκηρύξεις δημοσιεύονται συνήθως 6 χρόνια πριν από το έτος του τίτλου (π.χ. στο τέλος του 2014 για τον τίτλο 2021, στο τέλος του 2015 για το 2022 κ.λ.π.). Οι κανόνες της διαδικασίας δημοσιεύονται συνήθως λίγο μετά τις προκηρύξεις.

Η διαδικασία επιλογής πραγματοποιείται σε δύο στάδια: προεπιλογή (κατάλογος προεπιλεγμένων πόλεων) και τελική επιλογή. Αυτή η διαδικασία των δύο σταδίων ισχύει ακόμη και αν υπάρχει μόνο μία υποψήφια πόλη.

Κύριο στοιχείο αυτού του σταδίου είναι η «αίτηση» των υποψηφίων πόλεων, συνήθως γνωστή απλώς ως «φάκελος υποψηφιότητας». Αυτός είναι συνήθως 80-100 σελίδες Α4.

Οι φάκελοι υποψηφιότητας καθορίζουν τους στόχους των υποψηφίων πόλεων, το πρόγραμμα, τον προϋπολογισμό, τη διοικητική δομή, κ.λ.π. Είναι βασισμένοι στο ερωτηματολόγιο που είναι διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ακολουθούν τη δομή των 6 κατηγοριών κριτηρίων που παρουσιάζονται παραπάνω.

Οι υποψήφιοι προετοιμάζουν τους φακέλους της υποψηφιότητάς τους και τους υποβάλλουν, σύμφωνα με τους κανόνες της προκήρυξης.

Στη φάση προεπιλογής οι υποψήφιοι παρουσιάζουν τον φάκελο της υποψηφιότητάς τους στην επιτροπή εμπειρογνομόνων και απαντούν στις ερωτήσεις της. Η εθνική

αρχή και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι παρούσες ως παρατηρητές, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι οι κανονισμοί τηρούνται. Δεν συμμετέχουν στις διαβουλεύσεις της επιτροπής εμπειρογνομόνων.

Στο τέλος της συνάντησης, η επιτροπή εμπειρογνομόνων ανακοινώνει τις υποψήφιες πόλεις που προτείνει να μεταβούν στη φάση της τελικής επιλογής. Δεν υπάρχει καμία οδηγία, σχετικά με τον αριθμό των πόλεων που μπορούν να επιλεγθούν. Η έκθεση της επιτροπής εμπειρογνομόνων περιέχει συστάσεις προς τις προεπιλεγείσες πόλεις.

Η εθνική αρχή εγκρίνει επίσημα τις συστάσεις της επιτροπής εμπειρογνομόνων και καλεί τις προεπιλεγείσες πόλεις για την τελική επιλογή.

Οι υποψήφιοι έχουν περίπου 7 με 8 μήνες για να τροποποιήσουν τους φακέλους υποψηφιότητάς τους. Σε αυτό το στάδιο απαιτείται μεγαλύτερη λεπτομέρεια, ειδικά όσον αφορά στο πρόγραμμα και τα οικονομικά στοιχεία.

Η διαδικασία της τελικής επιλογής είναι η ίδια όπως και για την προεπιλογή (υποβολή αναθεωρημένου φακέλου υποψηφιότητας, παρουσίαση, ερωτήσεις-απαντήσεις) με μία σημαντική προσθήκη.

Λίγο πριν από τη συνάντηση της τελικής επιλογής, μία αντιπροσωπεία της επιτροπής εμπειρογνομόνων, με τους προαναφερθέντες παρατηρητές, μπορεί να επισκεφθεί κάθε μία από τις προεπιλεγείσες πόλεις. Το περιεχόμενο της επίσκεψης εξαρτάται από την υποψήφια πόλη. Η αντιπροσωπεία θα υποβάλει έκθεση σχετικά με την επίσκεψη σε ολόκληρη την επιτροπή εμπειρογνομόνων.

Η εν λόγω επιτροπή θα βασίσει την αξιολόγησή της και τις αποφάσεις της, όσον αφορά στην ανταπόκριση των υποψηφίων στις 6 κατηγορίες κριτηρίων που αναφέρονται στην Απόφαση. Θα χρησιμοποιήσει ως αποδεικτικό στοιχείο τον φάκελο της υποψηφιότητας, την παρουσίαση, καθώς και τις απαντήσεις στις ερωτήσεις της επιτροπής των εμπειρογνομόνων.

Η επιτροπή εμπειρογνομόνων θα ανακοινώσει στο τέλος της συνεδρίασης την πρότασή της, όσον αφορά στην υποψήφια πόλη που θα φιλοξενήσει τον τίτλο. Η έκθεσή της θα περιέχει συστάσεις προς την πόλη αυτή.

Ανακήρυξη της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης

Η κυβέρνηση του κράτους μέλους θα ανακηρύξει επισήμως την προτεινόμενη πόλη ως Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης και θα ενημερώσει τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε.

Στη συνέχεια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα δημοσιεύσει τον κατάλογο των προεπιλεγμένων πόλεων στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εντός 2 μηνών από την κοινοποίηση.

Η υποψήφια πόλη μπορεί να ξεκινήσει να αυτοαποκαλείται «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης».

Η φάση παρακολούθησης

Οι ΠΠΕ επιλέγονται και ανακηρύσσονται επίσημα τέσσερα χρόνια πριν από το έτος του τίτλου. Είναι ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Η εμπειρία έχει δείξει ότι αυτό είναι ένα απαραίτητο χρονικό διάστημα για τον σχεδιασμό και την προετοιμασία ενός τέτοιου σύνθετου θεσμού. Η ευθύνη ανήκει φυσικά στην διοικητική και διαχειριστική αρχή της ΠΠΕ.

Η επιτροπή εμπειρογνομόνων, που υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα έχει έναν συνεχιζόμενο ρόλο, κατά τη διάρκεια αυτών των τεσσάρων ετών. Η επιτροπή εμπειρογνομόνων και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν μία άτυπη αλλά σημαντική αποστολή, να διατηρήσουν τη φήμη του τίτλου της ΠΠΕ. Η ενεργός συμμετοχή τους στην προπαρασκευαστική περίοδο για την ΠΠΕ και την περίοδο παρακολούθησης αποτελεί σημαντικό παράγοντα. Οι εξωτερικές αξιολογήσεις του προγράμματος της ΠΠΕ έχουν τονίσει τον συνεχώς αυξανόμενο ρόλο της επιτροπής εμπειρογνομόνων, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

Οι διαχειριστικές αρχές των ΠΠΕ καλούνται να ενημερώνουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (και, μέσω αυτών, την επιτροπή εμπειρογνομόνων) για όλες τις πιθανές σημαντικές εξελίξεις, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν αλλαγές στη δομή της διοίκησης, τον διορισμό ανώτερων στελεχών, οικονομικές αλλαγές, σημαντικές αλλαγές στο πρόγραμμα.

Η επιτροπή εμπειρογνομόνων έχει ως στόχο:

- να υποστηρίξει την ΠΠΕ με συμβουλές και καθοδήγηση

- να παρακολουθήσει την πρόοδο, ως προς τους στόχους και το πρόγραμμα του φακέλου υποψηφιότητας της ΠΠΕ, καθώς και τα κριτήρια που ορίζονται στην Απόφαση
- να προβεί σε πρόταση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όσον αφορά στην καταβολή του χρηματικού βραβείου «Μελίνα Μερκούρη».

Ο ρόλος της επιτροπής εμπειρογνομόνων μπορεί να συνοψιστεί ως «ένας φίλος που ασκεί κριτική».

Υπάρχουν τρεις συναντήσεις μεταξύ της επιτροπής εμπειρογνομόνων και της ΠΠΕ:

- 3 χρόνια πριν από το έτος
- 18 μήνες πριν από το έτος
- 2 μήνες πριν από το έτος
- Συγκαλούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και πραγματοποιούνται στις Βρυξέλλες.

Λίγους μήνες πριν από κάθε συνεδρίαση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητά έκθεση προόδου. Αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει την έως τότε γενική εικόνα των προετοιμασιών, της διοίκησης, της διαχείρισης, της ανάπτυξης του προγράμματος, των οικονομικών στοιχείων κ.ά.

Το σημείο εκκίνησης για τη διαδικασία παρακολούθησης είναι ο φάκελος υποψηφιότητας της ΠΠΕ. Αυτός αποτελεί τη βάση για την επιλογή μίας πόλης, έναντι άλλων στο διαγωνισμό και ως εκ τούτου, η ΠΠΕ πρέπει να τηρήσει όσο το δυνατόν περισσότερο τις δεσμεύσεις της.

Η επιτροπή εμπειρογνομόνων αποδέχεται ότι δεν είναι εφικτό να αναφερθούν λεπτομερώς όλα τα έργα 6-7 χρόνια νωρίτερα. Θα υπάρξουν αλλαγές (αλλαγές εταιρών, οικονομικές αλλαγές κ.λ.π.) αλλά το όραμα και οι γενικές κατευθύνσεις του φακέλου υποψηφιότητας θα πρέπει να διατηρηθούν. Η επιτροπή εμπειρογνομόνων θα αναμένει οι αλλαγές να διευκρινιστούν και να αναφερθούν στις διάφορες συνεδριάσεις παρακολούθησης.

Οι συναντήσεις είναι μία ευκαιρία για ανταλλαγή απόψεων. Έπειτα από κάθε συνεδρίαση, η επιτροπή εμπειρογνομόνων συντάσσει έκθεση με συστάσεις για τη διαχείριση της ΠΠΕ. Η έκθεση δημοσιοποιείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η επιτροπή εμπειρογνομόνων μπορεί να ζητήσει ενδιάμεσες εκθέσεις. Συνήθως, πρόκειται για εκθέσεις με συγκεκριμένα θέματα που προέκυψαν στις συνεδριάσεις.

Η επιτροπή εμπειρογνομόνων μπορεί επίσης να ζητήσει σε ένα ή δύο από τα μέλη της να επισκεφθούν την ΠΠΕ, κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης, και να υποβάλουν σχετική έκθεση σε όλη την επιτροπή.

Το βραβείο «Μελίνα Μερκούρη»

Το βραβείο «Μελίνα Μερκούρη» είναι το βραβείο που δίνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε κάθε ΠΠΕ. Υπάρχουν δύο στάδια.

Όταν η πόλη ανακηρυχθεί ΠΠΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα αποφασίσει αν θα απονεμίσει το βραβείο.

Η καταβολή του χρηματικού ποσού του βραβείου (που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Δημιουργική Ευρώπη, σήμερα ύψους 1,5 εκατ. ευρώ) πραγματοποιείται υπό προϋποθέσεις.

Κατά την τρίτη συνεδρίαση παρακολούθησης, η επιτροπή εμπειρογνομόνων θα εξετάσει εάν θα προτείνει ή όχι στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί στην καταβολή του χρηματικού ποσού για την ΠΠΕ.

Τα κριτήρια για την καταβολή του χρηματικού βραβείου:

- δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία ουσιαστική αλλαγή στο όραμα, τους στόχους, τη στρατηγική, το πρόγραμμα και τον προϋπολογισμό που αναφέρονται στον φάκελο υποψηφιότητας
- η ανεξαρτησία της καλλιτεχνικής ομάδας έχει γίνει δεόντως σεβαστή
- η ευρωπαϊκή διάσταση έχει διατηρηθεί επαρκώς ισχυρή στο πρόγραμμα
- το μάρκετινγκ και η επικοινωνία της ΠΠΕ δίνουν τη δέουσα σημασία στην ΠΠΕ, ως δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- πραγματοποιείται η φάση της παρακολούθησης και οι ρυθμίσεις για την τελική αξιολόγηση είναι έτοιμες

Είναι επίσης σημαντικό να έχουν πραγματοποιηθεί οι κατάλληλες ρυθμίσεις για τη μετάβαση από την ομάδα της ΠΠΕ στη διαχείριση του μακροπρόθεσμου αντίκτυπου.

Εάν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποδεχτεί την πρόταση της επιτροπής εμπειρογνομόνων, η καταβολή του χρηματικού βραβείου γίνεται κατά τους πρώτους μήνες του έτους της ΠΠΕ.

Αξιολόγηση

Οι ΠΠΕ καλούνται να προβούν σε αυτοαξιολόγηση. Η εν λόγω αξιολόγηση θα πρέπει να συμπληρωθεί μέχρι το τέλος του επόμενου έτους του τίτλου και να αποσταλεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Θα δημοσιοποιηθεί, ώστε οι άλλες υποψήφιες πόλεις και οι ΠΠΕ να μπορούν να επωφεληθούν από αυτήν. Επίσης, λειτουργεί ως παράγοντας δημόσιας αξιοπιστίας.

Οι ΠΠΕ καλούνται να ακολουθήσουν τις κατευθυντήριες γραμμές που έχουν δοθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (διαθέσιμες στον διαδικτυακό τόπο της Επιτροπής, ο σύνδεσμος αναγράφεται στο τέλος του εγγράφου). Οι αξιολογήσεις πρέπει να περιλαμβάνουν:

- ένα σύνολο στοιχείων που είναι κοινό για όλες τις ΠΠΕ, με τη χρήση κοινών δεικτών. Αυτό θα συνδέεται με τα κριτήρια του διαγωνισμού, συμπεριλαμβανομένων και των οικονομικών στοιχείων
- στοιχεία που έχουν σημασία για την ΠΠΕ και συνδέονται στενά με τους στόχους που έθεσε η ΠΠΕ, κατά το στάδιο της υποβολής του φακέλου υποψηφιότητας.

Η αξιολόγηση πρέπει να είναι τόσο ποσοτική όσο και ποιοτική. Πρέπει, ιδανικά, να πραγματοποιηθεί από έναν οργανισμό που είναι ανεξάρτητος από τη διοικητική αρχή της ΠΠΕ, αλλά με πλήρη πρόσβαση σε όλα τα αρχεία. Θα πρέπει να αποτελεί μια ειλικρινή αξιολόγηση και όχι ένα έγγραφο με σκοπό την προβολή.

Η ΠΠΕ μπορεί επίσης να προβαίνει σε αξιολογήσεις, εστιάζοντας σε τομείς ιδιαίτερης σημασίας.

Μακροπρόθεσμα οφέλη

Η Απόφαση είναι αρκετά σαφής στο γεγονός ότι η ΠΠΕ πρέπει να αποτελεί μέρος «μίας μακροπρόθεσμης στρατηγικής πολιτιστικής πολιτικής, ικανής να παράγει έναν βιώσιμο πολιτιστικό, οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο». Οι ΠΠΕ στο στάδιο του σχεδιασμού τους πρέπει να εξασφαλίζουν ότι γίνονται οι κατάλληλες ενέργειες για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Η ορθή πρακτική είναι να εξασφαλιστεί ότι υπάρχουν κεφάλαια για την ΠΠΕ και για ένα έτος μετά από αυτήν καθώς και το ανάλογο προσωπικό για τη διασφάλιση της μετάβασης σε αυτούς τους φορείς που θα διατηρήσουν τη δυναμική της ΠΠΕ.

Ένας ανοικτός διαγωνισμός για τις υποψήφιας και εν δυνάμει υποψήφιας προς ένταξη στην Ε.Ε. χώρες

Από το 2021, και ανά τρία έτη, θα υπάρχει και μία τρίτη ΠΠΕ. Αυτή επιλέγεται μέσω ενός ανοικτού διαγωνισμού για τις πόλεις που βρίσκονται στις επιλέξιμες υποψήφιας και εν δυνάμει υποψήφιας προς ένταξη στην Ε.Ε. χώρες.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα ανακοινώσει στην ιστοσελίδα της τις χώρες που είναι επιλέξιμες.

Ο ανοικτός διαγωνισμός σημαίνει ότι οι πόλεις πιθανόν να συμμετάσχουν στο διαγωνισμό με υποψήφιας πόλεις από άλλες χώρες. Περισσότερες από μία πόλεις μπορούν να υποβάλουν φάκελο υποψηφιότητας από μία χώρα.

Η επιλογή και η διαδικασία παρακολούθησης ακολουθεί την ίδια διαδικασία και τα ίδια κριτήρια που περιγράφονται παραπάνω, με μερικές αλλαγές:

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναλαμβάνει τον ρόλο της εθνικής αρχής: εκδίδει την προκήρυξη και τους κανόνες της διαδικασίας, αποδέχεται, επισήμως, τις συστάσεις της επιτροπής εμπειρογνομένων και ανακηρύσσει την ΠΠΕ.

Στο στάδιο της προεπιλογής, οι υποψήφιοι δεν παρίστανται στη συνεδρίαση. Η επιτροπή εμπειρογνομένων καταλήγει στη λίστα των προεπιλεγμένων πόλεων, με βάση τους φακέλους της υποψηφιότητάς τους.

Οι εκθέσεις και οι αξιολογήσεις για το πρόγραμμα ΠΠΕ

«European Capitals of Culture: Success Strategies and Long-Term Effects»// «Ευρωπαϊκές Πολιτιστικές Πρωτεύουσες: Στρατηγικές Επιτυχίας και Μακροπρόθεσμα Οφέλη»: Beatriz Garcia κ.ά. Ανάθεση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2013. Προσδιορίζει τις πιο κοινές στρατηγικές για την επιτυχία, συγκεντρώνει και κάνει ανασκόπηση των ενδείξεων του αντίκτυπου και των μακροπρόθεσμων αποτελεσμάτων, σε πολιτιστικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο και υπογραμμίζει τις κύριες επαναλαμβανόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΠΠΕ:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET\(2013\)513985_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET(2013)513985_EN.pdf)

«European Cities and Capitals of Culture»// «Ευρωπαϊκές Πολιτιστικές Πρωτεύουσες» (έκθεση Palmer/RAE): Ανάθεση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το

2005. Η έκθεση αναφέρεται στις ΠΠΕ, μεταξύ των ετών 1995 και 2004 (διαθέσιμη στον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρακάτω αναγράφεται ο σύνδεσμος).

«European Capitals of Culture: the road to success»// «Ευρωπαϊκές Πολιτιστικές Πρωτεύουσες: η πορεία προς την επιτυχία»: Αυτό το φυλλάδιο, που δημοσιεύτηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, περιέχει ιστορίες από τα 25 χρόνια των Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης (1985-2010) (διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρακάτω αναγράφεται ο σύνδεσμος).

Οι εκθέσεις αξιολόγησης για κάθε ΠΠΕ από το 2007. ECORYS. Ανατέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Εκδόθηκε λίγους μήνες μετά από κάθε ΠΠΕ (διαθέσιμες στον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρακάτω αναγράφεται ο σύνδεσμος).

Ευρωπαϊκές Πολιτιστικές Πρωτεύουσες, τόμ. 1 έως 5. Palmer, Richards, Dodd. Μία σειρά από εκθέσεις που επικαιροποιούν την έκθεση Palmer, μαζί με άλλα δοκίμια για την ΠΠΕ. Εκδόσεις Atlas:

<http://www.atlas-webshop.org/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Διαδικτυακός τόπος για την ΠΠΕ, μαζί με εκθέσεις επιλογής και παρακολούθησης:

http://ec.europa.eu/culture/index_en.htm (ενότητα «Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης»)

Περαιτέρω ανάγνωση

«How to strategically use the EU support programmes, including Structural Funds, to foster the potential of culture for local, regional and national development and the spill-over effects on the wider economy»// «Πώς να χρησιμοποιήσετε στρατηγικά τα Ευρωπαϊκά προγράμματα στήριξης, συμπεριλαμβανομένων των Διαρθρωτικών Ταμείων, προκειμένου να ενδυναμωθούν οι δυνατότητες του πολιτισμού για τοπική, περιφερειακή και εθνική ανάπτυξη και τα παράπλευρα οφέλη στην ευρύτερη οικονομία»: Συντάχθηκε από ομάδα εμπειρογνομόνων από όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε., το 2012. Στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών αρχών, σχετικά με τη συμβολή του πολιτιστικού και του δημιουργικού τομέα στην τόνωση της ανάπτυξης:

http://ec.europa.eu/culture/policy/strategic-framework/documents/structural-funds-handbook_en.pdf

«European Audiences: 2020 and beyond»// «Ευρωπαϊκά Ακροατήρια: 2020 και μετά»: Συντάχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2012:

<http://bookshop.europa.eu/en/european-audiences-pbNC3112683/>

Επικοινωνία

Για περισσότερες πληροφορίες, παρακαλείστε να αποστείλετε ηλεκτρονικό μήνυμα στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ΠΠΕ: EAC-ECOC@ec.europa.eu.

Μπορείτε να επισκεφθείτε ένα μικρό κέντρο τεκμηρίωσης, με υλικό από προηγούμενες ΠΠΕ, στα γραφεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (70, Rue Joseph-II, Βρυξέλλες). Τα ερωτήματα μπορούν να αποσταλούν στην ηλεκτρονική διεύθυνση: EAC-ECOC@ec.europa.eu.